

kura whakaako i te reo Hīperu, i te reo Arapa ki te rāwaho, ki te tamariki, ki te pakeke, ki te kaumātua.

He wahine nāna tēnei momo whakahaere i tīmata, ā, ko tōna toru tekau tau, neke atu rānei, e haere ana. He wāhi tū motuhake, ā, ko te hunga kao atu te hunga whakawhiwhi i te manu ki te huruhuru e hoka ai, e topa ai.

Whakamīharo rawa atu au ki ngā kaiwhakaako mō te whakapono nui ki te kaupapa, mō te whakapau i ō rātou kaha ki te kaupapa.

Me kī, e rua ngā tino kaupapa o te wāhi nei. Ko te whakaako i ngā reo ake o tēnei whenua, ko te whāngai atu i te kai māori o tēnei whenua ki te rāwaho, kia āhua mōhio ake ai te tangata he aha tā ēnei iwi e whai nei, e whakapono nei.

Nō ngā whenua katoa o te ao te hunga ako, he Hūrae te nuinga, ā, itiiti nei kāore i Hūrae, e whai mai ana i tō rātou Hūraetanga mā roto i te reo, i te tikanga me te whakapono.

Kei te āhua tonu o te hiahia o te tangata te roa o tāna ako. Ko ētahi whakaakoranga mō te ono wiki, mō te ono marama, mō te whitu rā.

Ko tāku i tino whakamīharo ai ko te reo o te wā mahi – tekau haora i te rā me ōna paku whakatā anō.

Ki tāku mātakitaki, āhua rua tekau, rua tekau mā rima nei ki ia rōpū.

Ko te tino whakaaro o te wahine nāna te kaupapa i tīmata, mā te mōhio o te tangata ki te reo, ki ngā tikanga a tētahi kē atu, e tīmata ai te noho i runga i te whakaaro kotahi.

Ko tāna mai ki a mātou, mena i rite tōna whenua ki tōna kura, kua kore noa atu te mauāhara, te tūkino i waenganui i tōna iwi me ngā Arapa. E tika ana pea tāna.

Ko te mahi nui kei mua i a rātou ko te whakaako i te reo Hīperu ki ngā Rūhia e tapu mai nei, e poke nei. I whakaarotia ake e te Kāwanatanga tērā e whā tekau mano ka pae mai, i tēnei wā kua neke kē atu i te rua rau mano, ā, kua māharahara noa iho te Kāwanatanga ki hea rā taki whakanoho ai. E whakatata nei a makeremumu hūpē tautau, kāore anō kia kitea he kāinga.

Ko ngā Arapa anō hoki kei te whakatāuteute kei riro ko ō rātou nā whenua hei wāhi noho mō ngā rerenga nei.

Keoi anō e kī ana te kōrero o konei, mena he Hūrae koe, nōu tēnei whenua, nōu tēnei kāinga.

Ko te whakaako i ngā Rūhia tāku i tino mātakitaki ai. Ehara i te mea he āhuatanga hou kei roto i ngā mahi whakaakoranga, engari ko te rangaihi, ko te ngahau, ko te pakari o te hunga whakaako. Ahakoa ko ētahi o rātou kāore i tipu mai ki tēnei reo, e kaha ana rātou ki te whakaako, ki te whakahau.

Ko te wairua, ko te whakahaere, ko ngā kaiwhakaako, ko te ū, ko te whakapono ki te kaupapa e eke ana ki tāku i kūwata ai mō tētahi whare wānanga reo Māori.

Ki te taea ngā whare – kāore hoki ēnei i pērā rawa te pai, kua tahito haere – me ngā kaiwhakaako tōtika, e kī ana au ka tutuki i a tātou tā tātou e whakarehu nei.

Kaua tātou e waiho i tā tātou e whakaaro nei ki rahaki, engari takatū tātou, kua kite hoki au i konei ka ekea ngā keokeotanga, ahakoa māniana ngā aupikinga.

Tīmoti

MARAMATAKA 1991

Kei te toe tonu ētahi o ngā maramataka a te Taura Whiri i te Reo Māori, ēngari hei tēnei marama ka pau pea? He maramataka tino ātaahua tēnei, ā, e tika ana kia whiwhi ngā marae me ngā kura Māori katoa ki tēnei maramataka. E kore anō Te Taura Whiri e tā maramataka. I tīmatangia tēnei tikanga i te tau 1990 hei whakamaharatanga ki te ekenga ki te 150 tau mai i te hainatanga o te Tīriti o Waitangi. Hei te maramataka o tēnei tau, ka mutu te tā maramataka a te Taura Whiri i te Reo. Mehemea kei te hiahia te tangata ki tētahi/ētahi o ēnei maramataka me tae mai ngā tono ki Te Taura Whiri i te Reo Māori, Pouaka Poutāpeti 411, Whanga-nui-a-Tara i ēnei rā tata nei. Kua taka te utu ki te toru tekau (30) tāra.

“TE KORONEIHANA”

He kupu pākehā tēnei kupu “Koroneihana” engari e mōhio whānuitia ana i roto i ngā iwi. Ko te kupu pai ake pea, ko tēnei, arā “whakawahi”.

Nā kua tata ki te rua tekau mā rima ngā tau o te whakawahinga i a Te Atairangikaahu ki te tūranga tapu o tana pāpā, o ana tūpuna. Kāore anō i puta noa te Paki o Matariki mō ngā rā whakanui i tēnei tau mō taua rā, engari kei te marama, hei te 23 o ngā rā o Haratua koia rā hoki te rā i nehungia ai tana Pāpā a Korokī me te rā i whakawahia ai ia. Tāria kia puta te Paki o Matariki. Ko tā “HE MUKA” he whakaoho i te ao Māori mō tēnei hui nui ka tū ki Tūrangawaewae ā ōna rā.